

**Õõutverddsažvuõttvä'lddnee'kk
mušttlõs ee'ttiikkådda 2022**

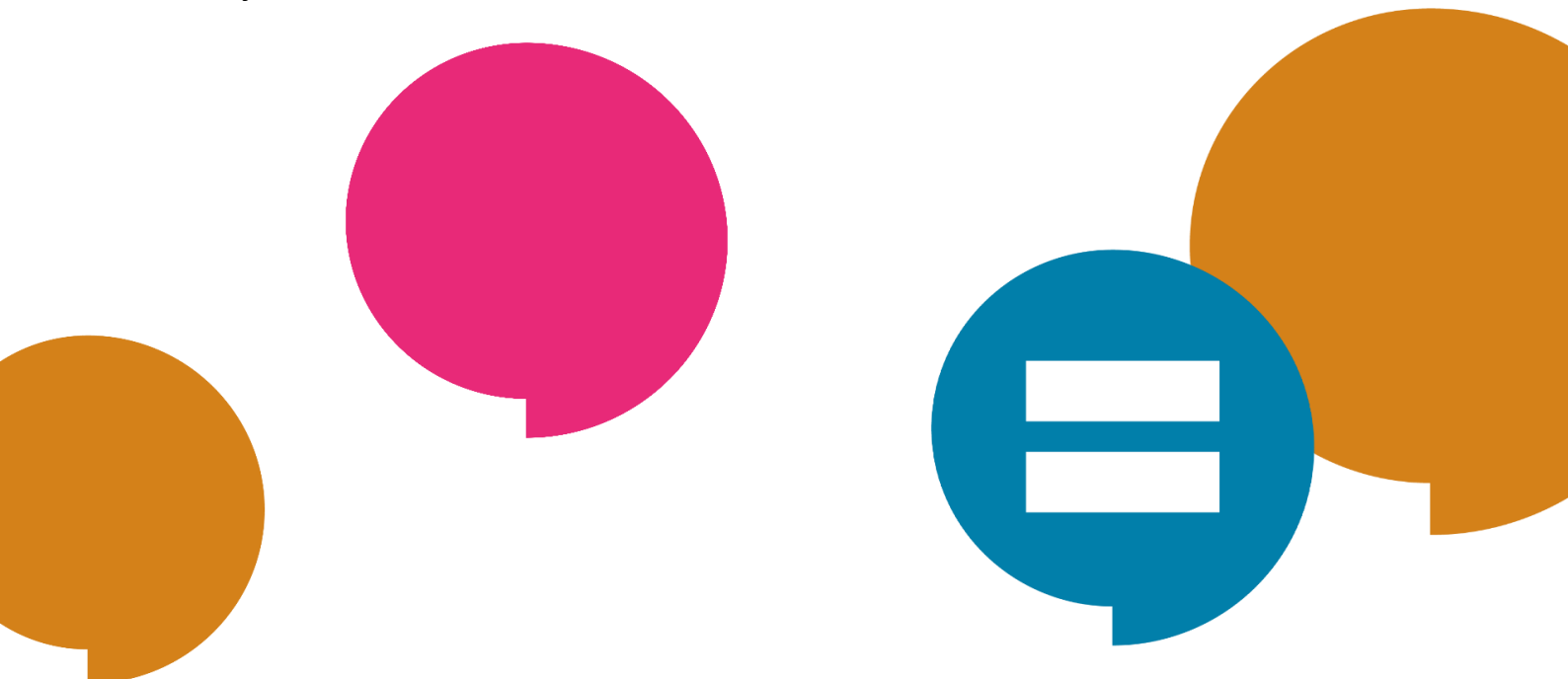
Õõutverddsažvuõđ da vuâđđvuõiggâdvuõđi teâuddjummuš Lää'ddjânnmest õõlgat aktiivlaž tååimaid

Õõutverddsažvuõttvä'lddnee'kkest lij veeidas tuâjje'dd da tåimmvu'vdd, mõõn diõtt vä'lddnee'kkest lij veeidas obbkartt õõutverddsažvuõđ da vuâđđ- da ooumažvuõiggâdvuõđi sââ'jest da jee'res minoritee'tti statuuzzâst Lää'ddjânnmest. Vä'lddnee'kk tuâjjan lij kâssjõõttâđ čârstumša, viikkâd ooudâs õõutverddsažvuõđ, tåimmad meerlaž ooumaškaupraportõ'sttjen da jânnmest võiddeem tiu'ddepaiijmõõžž valvjen di ärvvtõõllâd da oou'deed älggjânnamnii'kki statuuzz da vuõiggâdvuõđid. Ee'jj 2022 aalgâst vä'lddneeka puõ'di še odđ tuâjj neeznid till'lõõvvi viõkkvää'ld raportõ'sttjen.

Õõutverddsažvuõttvä'lddnee'k oudd õõut vuâra juõ'kk nellj ee'jj mušttlõõzz ee'ttičkâdda õõutverddsažvuõđ teâuddjummušest Lää'ddjânnmest. Tât mušttlõs lij vä'lddnee'kk nu'bb. Ee'jj 2022 ee'ttičkâ'ddmušttlõõzzâst kiõtt'tõõlât jeä'rbi mie'ldd čârstum oummui vuõiggâdvuõttšue'j nâânummuž õõutverddsažvuõttlää'jj vue'ssoodummušest, taarb sa'tssjed staanvuõttve'rğğnii'kki čârstummuž vuâsttsaž tååimaid di taarb kâssjõõttâđ tuâjj-jie'llem čârstumša viõkkšubun. Mušttlõõzzâst kiõtt'tõõlât še määngai minorite'ttjooeki vuõiggâdvuõđi teâuddjummuž, da õõutverddsažvuõđ jeä'rbi mie'ldd škoolmaai'lm, digitalisaatio, mašinai jie'rm, jâlstummuž, cõõgtemvuõđ da sosiaal- da tiõrvâsvuõttkääzzkõõzzi kiõččâmvue'jjest Mušttlõõzzâst kiõtt'tõõlât še algmeer sä'mmlai õõutverddsažvuõđ da vuõiggâdvuõđi teâuddjummuž.

Mušttlõõzzâst kiõččât jeä'rben vuâđđ- da ooumažvuõiggâdvuõđi teâuddjummuž älggjânnamnii'kki statu'sse õhtteei aa'sšin. Vä'lddnee'k vuâinn, što pää'rn vuõiggâdvuõđ â'lğge teâuddjed pue'rben ko ânn'jõžääi'j da jânnmest võiddeem tiu'ddepaiijmõõžžâst älgg vä'ldded lokku ränn'jeei statuuzzâst åârrai oummui, kook â'lğge maaccted, statu'sse da sij tobddmõ'sše.

Ooumažkaaup vuâstlaž tuâj tue'jjeet obb ääi'j veeidsubun ve'rğğnii'kki, organisaatioi da še põrggsi tååimast. Ooumažkaaup vuâstlaž tuâj vuâđđkie'dj lie oummui, koid reäkkõs lij till'lõõvvum, vie'kkummuš, reäkkõsvasttõõzz teâuddjummuš da åârramvuõiggâdvuõtt. Tâin juõ'kk vue'ss-vuu'd älgg oou'deed ooumažkaaup vuâlla jouddâm oummui vuõiggâdvuõđi teâuddjummuž nââneem diõtt.

Sä'mmlai õõutverddsažvuõđ da vuõiggâdvuõđi teâuddjumuž âlgg pue'reed

Sä'mmla liâ alggmeer, keäid vuâđdlää'kķ tuârvv vuõiggâdvuõđ jiiĵâs ķiõ'lle da kulttuu're di tõid õhttneeĵiõččvaaldâšm. Õõutverddsažvuõttvä'lddneķ lij oudäâm sä'mmlai vuõiggâdvuõđi teâuddjumuž nu't ciâklmin lää'ĵĵiõtteemha'ĵķķõõzzi gu o'dinakai šõddmõõžĵin, koin sä'mmlaid lij till'lõõvvâm õõutverddsažvuõttlää'ĵĵ kie'lddem čârstummuž ķiõl le'be alggpuâttmõõžĵ vuâđald.

Sää'mtee'ĵĵlää'ĵĵ oodummuž lij miârkteei läu'ķķ sä'mmlai vuõiggâdvuõđid

Sä'mmlai ĵiõččvaaldâšm kõskksummuž instituutio lij Sää'mtee'ĵĵ. Viõggâst âarraĵi sää'mtee'ĵĵlää'ĵĵest liâ vää'n, koid leät ķiçčlam teevvad ju'n määng vuâra, leša tän räĵĵi lää'ĵĵčuâĵtõõzzid lij ķiâvvam ķeâhneld.

Õõutverddsažvuõttvä'lddneķ âânn sää'mtee'ĵĵlää'ĵĵ oodummuž vääžn'jen läu'ķķen alggmeer sä'mmlai vuõiggâdvuõđi pue'rab teâuddjummša Lää'ddjânnmest. Nu't Euroopp suâvtõõzz gu Õhttõõvvâm meerkoo'ddi ooumažvuõiggâdvuõttuâppmõõžĵi vuâppâmorgaan liâ Lää'ddjânnam kuõskki siâzttõõzzin taauĵâs kaggâm õu'dde taarb sä'mmlai ĵiõččmie'rreemvuõiggâdvuõđ da õõutverddsažvuõđ oudâsviikkmõ'šše. Mâ'ĵĵmõõzzâst äšša vaa'ldi beâ'l ÕM ooumažvuõiggâdvuõttkomitea siâzttõõzzin Lää'ddjânnam mie'rreigsažrapoort vuâđald vue'ssmannust 2021.

Vä'lddneķ ķeäčč, što ehdtum lää'ĵĵčuâ'ĵtõs viiggĵi õõudâs tai täâvtõõzzi teâuddjumuž. Lää'ĵĵčuâ'ĵtõs ra'vvai sä'mmlai ĵiõččmie'rreemvuõiggâdvuõđ jiiĵâs ķiõl da kulttuur kuõskki aa'ššin. Lää'ĵĵ muttsin va'stteeđ še ÕM ooumažvuõiggâdvuõttkomitea 2019 u'vddem rä'tķķummšin õu'dde pu'httem ooumažvuõiggâdvuõttneu'rrummšid Sää'mtee'ĵĵ vaal-logstõõgg meârkmõõžĵ kuõskki aa'ššin.

Sää'mtee'ĵĵ vaalšet teâuddĵâ'tted ķiõ'lle da kulttuu're õhttneeĵiõččmie'rreemvuõiggâdvuõđ. E'tķķõõzz meâ'rtee'lmin sä'mmlažvuõđâst ainsmââ'ttet, što vaal-logstõ'ķķe miõrkum oummuin lij ĵie'lli õhttvuõtt sää'mķiõ'lle da kulttuu're.

Õõutverddsažvuõttvä'lddneķ ķeäčč, što lækka čuâ'ĵtem õõlgtõõzz čârstummuž ķiõlddĵest nu't takainalla gu ĵeâ'rben vaal-logstõ'ķķe meârkkmõ'šše õhttnee'l ve'ķķe õõudâs alggmeer sä'mmlaid kuulli vuõiggâdvuõđi teâuddjumuž. Čuâĵtõõzzâst ââ'lmõs vaaldšemvuõigâs seeilgĵi mââimõssân muuttâsoocâmorgaanân, leša ânn'ĵõž rajjuum tâimmvaa'ldin. Ââ'lmõs vaaldšemvuõiggâdvuõtt vuâitĵi vä'ldded rä'tķķummšen lâittmõõžĵid, koin lij e'tķķuum vuâđđõllum nâggtõs čârstummšest le'be miõllvää'ldest. Tât lij vä'lddnee'ķķ vuâinlmõõžĵ mie'ldd vääžnai tuõrvv persoon vuõiggâdvuõttuõ'ĵĵe.

Odđ pue'rrvââjjamvuu'din lij kōskksaž rool kiõl'laž vuõiggâdvuõdi teâuddjummšest

Sää'mkiõll-lää'kk meä'rtâall sä'mmlai kiõl'laž vuõiggâdvuõdid, koin kōskksa pie'kk räija kiõl'laž vuõiggâdvuõdi teâuddjumuš õõlmâs kääzzkõõzzin. Sosiaal- da tiõrvâsvuõttuâl oodummuš, kää'tt puätt viõ'kke 2023, lij samai miârkteei, da odđ pue'rrvââjjamvuu'di rool lij kōskksaž tō'st, mä'htt sä'mmlai kiõl'laž vuõiggâdvuõd pue'ttiäi'jest teâuddje. Öõutverddsazvuõttvä'lddneķ e'tkkii ciâklmin nu't valmštõõllâmpoodâst gu ee'ttik-kää'dd välljkâ'ddkuullmõõžžin, što sosiaal- da tiõrvâsvuõttuâl riâššâmläķka õõlgci šiõtteed sää'mkiõl'lsai sosiaal- da tiõrvâsvuõttkääzzkõõzzi riâššâmõõlgtõs. Ee'ttik-kää'dd priimmâm lää'jjšiõttumša riâššâmõõlgtõõzz jeät kuuitâg registõllum, pâi sosiaal- da tiõrvâsvuõttuâl riâššmõõžž kuõskki lää'jj 5 §:ffe lij vuõiggâdvuõdâst ââ'nned sää'mkiõl registõllum puõ'ttinalla (2–3 mom.):

Ä'ššnee'kkest lij vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl saa'mi dommvuu'd koo'ddin puu't'tmin sosiaal- da tiõrvâsvuõttuâl kääzzkõõzzin di Lappi pue'rrvââjjamvuu'd vuu'dest nåkam sosiaal- da tiõrvâsvuõttuâl kääzzkõõzzin, koid puut'tet tâ'lķ dommvuu'd koo'ddi åålgbeä'lnn åarrai tåimmamjuâksin. Lââ'ssen ä'ššnee'kkest lij vuõiggâdvuõtt ââ'nned sää'mkiõl Lappi pue'rrvââjjamvuu'd vuu'dest dommvuu'd koo'ddi åålgbeä'lnn åarrai tåimmamjuâksin puu't'tmin sosiaal- da tiõrvâsvuõttuâl kääzzkõõzzin, koid Lappi pue'rrvââjjamvuu'd lij čuäjtam dommvuu'd koo'ddi jâlste'e'ji ââ'nnemnalla 4 §:st miârktum kääzzkõõzzi âsttjemvuõd vuâdald. Vuõiggâdvuõdâst ââ'nned sää'mkiõl šiõtteet muđoi sää'm kiõll-lää'jjest (1086/2003).

Jõs sosiaal- le'be tiõrvâsvuõdhuâl tuâjjlažkâ'dd ij silttâd ä'ššnee'kk ââ'nnem sie'vvem-le'be jee'res kiõl le'be ä'ššneķ ij lää'mesvuõd le'be jee'res mäâin diõtt vuei't šõddâd fi'ttjumnalla, lij tõn lââ'ssen, mäid 1 da 2 momee'ntest šiõtteet, kääzzkõõzzid uu'deen vuei'tlvažvuõdi mie'ldd ââ'nned huõl tu'lķķummšest da tuulk ha'ņķķummšest.

Smiõtlđõõgstes (StVM 16/2021) sosiaal- da tiõrvâsvuõttvälljkâ'dd kuuitâg tuõdi õhttâm vuâdđlää'jjvälljkââ'dd ciâklmestest e'tkķeem õõlgtõ'sse tō'st, što riikksuâvtõõzz ålgg seu'rrjed da ärvvtõõllâd oodummuž tiu'ddepaiijmõõžž vaikkõõzzid sää'mkiõl'lsaž vuõiggâdvuõdi vee'jj teâuddjummša da ä'lğged taarbšeen kai'bbjem tåaimid ainsmä'ttem diõtt puõccji da ä'ššni'kkii vuei'tlvažvuõtt vuäžžad jiiijâskiõl'lsaž kääzzkõõzz. Öõutverddsazvuõttvä'lddneķ ķeäčč, što sä'mmlai kääzzkõõzzi tuõrvvmõššân lij kōskksaž, što oodummuž tiu'ddepaiijmõõžžâst vää'ldet lokku vaiddsânji sä'mmlai jiõččmie'rreemvuõiggâdvuõtt di kiõl'laž vuõiggâdvuõd.

Sä'mmlai õhttvuõdvalddmõõžžin puätt õlmmsa kiõllsiltee'ji ämmat-tuâjjlai vää'nn

Öõutverddsazvuõttvä'lddneķ lij mââimõs ii'jjin vuâsttavälddam 5–10 sä'mmlai õõutverddsazvuõ'tte kuõskki õhttvuõdvalddmõõžž juõ'kk ee'jj. Öõhttvuõttvalddmõõžžin occnjaž lååkkmeä'rest huõlkani õhttvuõdvalddmõõžž kiõtt'tâ'lle vaiddsânji sosiaal- da tiõrvâsvuõttkääzzkõõzzid, škooultõõzz da sä'mmlaid till'lõõvi heâmmeem. Šuurmõs pie'kkest täin šõddmõõžžin õõutverddsazvuõttvä'lddneķ lij õuddam vuä'pstõõzzid õõutverddsazvuõd oudnummšen, leša pie'kk šõddmõõžžin liâ õuddnam tää'rķab čiõlgtõ'sse.

Õhttvuõđvãlddmõõžžin taaujãs tee'mmen lij kiõllsilttee'ji ämmat-tuâjjlai vää'nn.

Rekrytã'sttemkiččlõõttmõõžžin huõlkani ri'jtteei säã'mkiõltããid vuã'msteei tuâjjlažkãã'dd jiã leãkku vuãžžamnalla. Vaiggãdvuõđ rä'tkõkummšen fe'rttai sa'tssjed nu't kiõl škooultõ'sse gu jee'res sue'rj silttee'ji škooultummša sä'mmlai dommvuu'dest.

Sãã'mkiõli da säã'mkiõl'lsaž mãtt'tõõžž vue'jjin leãt ouddnam jiãnnai mããimõõzzi ee'kkloo'jji poodd. Vuãđđmãtt'tõslãã'jj mie'ldd sä'mmlai dommvuu'dest škoounii'kkõin lij vuõiggãdvuõtt vuei'vv-vuã'zzest säã'mkiõl'lsaž mãtt'tõ'sse. Dommvuu'd åãlgbeã'lõnn va'stteei vuõiggãdvuõđ da tõõžž õhttneeï koo'ddi õõlgtemvuõđ jiã leãkku. Gu vää'ldet lokku, što ånn'jõžpoodd nu't 80 % säã'mpããrnain jãalast dommvuu'd åãlgbeã'lõnn, lij vuõiggõttum kõõččãd, lij-a tãt jee'resnallšem maall jãlstepããi'k mie'ldd vuõiggõttum. Sãã'mkiõllsaž mãtt'tõõžž ta'rjjeet ju'n mue'ddest šuurab gããrdin. Dommvuu'd åãlgbeãllsa säã'mkiõl'lsaž mãtt'tõõžž lãã'jjšõõtlvaž vuãđ da tãllõõžžlaž tuãrjjõsraajõõzzi oudãsviikk mõš vie'kkte'çi tuõrvvãd vaiddsõun säã'mpããrnai vuei'tlvažvuõđ vuãžžãd mãtt'tõõžž jiiããã kiõlines.

Vuõiggãdvuõđ säã'mkiõllsi'žže ouddpiõmmu jeãt leãkku rajjuum va'stteei naa'lin vooudlãnji mãte säã'mkiõl'lsaž vuãđđmãtt'tõõžž. Ouddpeãmmast vää'nn põõ'sti säã'mkiõllsaž ouddpeãmm ämmat-tuâjjlain lij samai šurr. Seãmma vuãra säã'mkiõl'lsaž kiõll-lauggji sãã'jj da teãggõs lij tãujja hue'nes vuãđãin. Sa'tssjee'l nu't kiõl ju'n siltteei gu kiõl jeãllteei pããrnai ouddpiõmmu, pue'reet oudldõõžžid säã'mkiõl'lsaž ämmat-tuâjjlai škooultummša pukid sue'rjid pue'ttiããi'jest.

Puãžžhoi'ddjee'ji sãjjsãžvie'kk vää'n a'lgge ko'rjjeed

Sãã'mte'gğ raauki keãđđã 2021 õõutverddsãžvuõttvã'lddnee'kkõest ciãlkãlm puãžžhoi'ddjee'ji sãjjsãžvie'kkõest. Puãžžhoi'ddjee'ji sãjjsãžveã'kkõ lij jããnab rajjuum gu jee'res mãddtããllpõõrgãsnii'kkõ. Nuu'bnalla gu jee'res mãddtããllpõõrgãsnee'kkõ, puãžžhoi'ddjeei jiã ouddmiãrkkãn vuei't vuãžžãd sãjjsãžvie'kkõ puãrrsiluõvãsvuõđ le'be prizoov'vuõđ diõtt. Tãt rajjõs till'lããv jeã'rben nuõrid sä'mmlaid. Vã'lddnekkõ kiõččõ, što puãžžhoi'ddjee'ji sãjjsãžvie'kkõ vää'nnvuõđãst ve'rddee'l mãddtããllpõõrgãsnii'kkõ vuei'tlvažvuõđid vuãžžãd sãjjsãžvie'kkõ šãdd ju'rddem õõutverddsãžvuõttlãã'jj kie'lddem vuõigg čãrstummšest.

Õõutverddsãžvuõttvã'lddnee'kkõ ciãlkãlm mãñña sosiaal- da tiõrvãsvuõttministeria lij ålggam tããimid lãã'jjšõõttummuž oõdeem diõtt.

Siãžtõõžž:

- Sãã'mte'gğlãã'kkõ ålgg oõdeed sä'mmlai jiõččmie'rreemvuõiggãdvuõđ ra'vvjeei naa'lin.
- Sã'mmlai sosiaal- da tiõrvãsvuõttkããžkõõzzi tuõrvvmõššãn soti-oõdummuž tiu'ddepiijmõõžžãst ålgg vã'ldded lokku vaiddsãnji sä'mmlai jiõččmie'rreemvuõiggãdvuõtt di kiõl'laž vuõiggãdvuõđ.
- Sã'mmlai kiõl'laž vuõiggãdvuõđi teãuddjummuž hãittai resurssvãnna ålgg va'stteeid lãã'ss-sã'tssjummušin kiõl škooultõ'sse di jee'res sue'rj silttee'ji škooultummša sä'mmlai dommvuu'dest.

Õõutverddsažvuõttvä'lddnee'k̄k̄ siâzstõõzz ee'ttičkãdda

Lie võl jiânnai tue'jjeemnalla, što õõutverddsažvuõtt vuäi'tçi teâuddjed juõ'k̄k̄i'žže. Čårstumša âlgg kãssjõõttãd aktiivlãnji, rajjsi siiskãž čårstummuž âlgg pu'rğğeed da õõutverddsažvuõđ âlgg ouu'deed pukin jie'llemvuu'din. Vuãđđ- da ooumažvuõiggãdvuõđi teâuddjummuš âlgg vä'ldded kõskksa âlggjãnnamni'k̄k̄i statu'sse õhtteei aa'sšin, pãarnai vuõiggãdvuõđi teâuddjummšest âlgg âã'nned huõl pue'rben ko ânn'jõžãäi'j da ooumažkaaup vuãlla jouddãm oummui vuõiggãdvuõđ â'lğğe teâuddjed viõkkšubun.

Vä'lddnee'k̄k̄ tuãjast kaggõõttãm vuãmmšõõzzi vuãđald õõutverddsažvuõttvä'lddnee'k̄k̄ oudd ee'ttičkãdda puõ'tti siâzstõõzzid.

ÕÕUTVERDDSAŽVUÕTT LIJ VUÕIGGVUÕĐMEÂDLAŽ ÕHTTSAŽKÃÄ'DD VUÃĐĐ

Čårstum oummui vuõiggãdvuõttsue'j nããneet

Õõutverddsažvuõttlãä'jj oo'dummšest âlgg nããneed čårstum oummui vuõiggãdvuõttsue'j. Õõutverddsažvuõttvä'lddnee'k̄k̄ vuãinn jeã'rben puõ'tti muttsid vããžn'jen:

- Õõutverddsažvuõtt- da tãã'ssarvlu'vddkãã'ddin â'lğğe lee'd vuei'ttemvuõtt mie'reed korvvummuž ko sij vuäi'nne, što ooumaž lij čårstum.
- Õõutverddsažvuõttvä'lddnee'k̄k̄ da õõutverddsažvuõtt- da tãã'ssarvlu'vddkãã'dd tuãimvãã'ld veeideet tuãjj-jie'llem čårstemšõõddmõõžžid.
- Lãkka kee'rjtõõvãt ÕM lãã'mes oummui vuõiggãdvuõđi õõlmãs-suãppmõõžž CRPD meãldlaž õõlgtõõzzid mããžna šiottumšid di ouddlest šõõddi valmštõõttmõš lãã'mes oummui spesiaaltaarbid pukid suãvlaž plaanummuž âã'nee'l.
- Õõutverddsažvuõttplãaneemõõlgtõõzz veeideet kuõskkãd ouddpeãmm še.
- Škooultõõzz riãžžãi õõlgtemvuõtt kãssjõõttãd mãtt'tõõttjid da škoounii'k̄k̄id till'lõõvvi heãmmumša šiotteet lãã'jjin.
- Õõutverddsažvuõttvä'lddnee'k̄k̄ vuei'ttemvuõđid ouu'deed õõutverddsažvuõđ, se'lvvted čårstemšõõddmõõžžid da tuã'rjreed čårstum oummid nããneet nu'tt, što vä'lddnee'k̄k̄ resuursid va'sttee õhttvuõđvãlddmõšmie'ri miãrkteei šorrunummuž.

Nããneet tããimaid õõutverddsažvuõđ ouu'deem vããras

- Õõutverddsažvuõttplãanummuž da õõutverddsažvuõttvaikkõõzziãrvvtõõllãm nããneet õõlmãs vaaldšem da lãã'k̄k̄šiottummuž ouu'dummšest.
- Čårstummuž da rasiism kuõskki teãđ noormõ'sše âlgg raajjãd rajjsid da stãããd resuursid.
- Ko digitalisãã'stet ve'rğğne'k̄- da viãlt'te' mesvuõttkããzzkõõzzid, âlgg stãããd kããzzkõõzzi ta'rjjummuž mããngkanaalvuõđ.

Čarstummša kässjõõdât pukin jie'llemvuu'din

- Aassâmpõrttvuässõsõhttõslää'jj oo'dummšest nââneet õõutverddsazvuõdda cõõgte'mvuõđ Lää'ddjânnam čõõnni ŐM lää'mes oummui õõlmâs-suâppmõõžž õõlgtõõzzi meâldlânji.
- Aassâmvuä'pstõõzzâst, kâa'tt lij vuállamlaaggan jeä'rben čarstemvaarvuâlla aârrai da pääi'ktemvuõđ vaarâst aârrai oummid, šiõtteet lää'jjin.
- Liâđglaž tobddummuž âlgg raajjâd õõutverddsânji pukid. Lää'jjseâttmõõžž âlgg oou'deed tän jâ'ttel cõõđtem diõtt.
- Mašinai jie'rm da automaattlaž tu'mmjemtuâi kuõskki šiõttõõllmõ'sše âlgg sii'skâ'tted veeidas da tää'rkes õõlgtõõzzid õõutverddsazvuõđvaikkõõzzi ärvtõõllmõ'sše da kuâstlvõsvuõ'tte di viõkkšõs valvumõõžž tuärjjei šeâttmõõžžid.
- Älggjânnamne'kvalvumõõžž čarstemriiski da älggjânnamne'klää'jj 129 a § pančiõlggvuõđ šeâttmõõžž âlgg oo'deed da ve'rğgnii'kki vuä'ppõõzzid âlgg čiõlgâ'tted.
- Čuâgggaskartt lää'mes oummui tuõjju piâssâm rajjsin aârrai cõggõõzzi pu'rğğeem diõtt âlgg valmštõõllâd da raajjâd tâ'lles tuâjj- da jie'llemvue'kkministeria jottsın.
- Lää'meskääzzkõõzzid da jeältõkriâžldõõgg kuõskki lää'kkšeâttmõõžž da lää'meskääzzkõõzzid õhtteei vooudlaž riâššâmnääll â'lğğe cõõđted tuõttvuâkksânji lää'mes oummui tuâjj-jie'llemvuässadvuõđ da põõrgâsne'kvuõđ.

Algmeer sä'mmlai õõutverddsazvuõđ âlgg nââneed

- Sää'mte'ğğlää'jj âlgg oo'deed sä'mmlai jiõččmie'rreemvuõiggâdvuõđ nââneei nalla.

OOUMAŽKAAUP VUÂLLA JOUDDÂM OUMMUI VUÕIGGÂDVUÕĐI SUÕJJUMMUŠ ŐÕLGAT MÄÄŦGSUE'RJLAŽ TÄÄMAID

Ooumažkaup vuâlla jouddâm oummui vuõiggâdvuõđi teâuddjem diõtt:

- Pue'rrvââjjamvuu'did âlgg raajjâd tâimmai mõõntõõllmõõžžid, što toobdčeš pue'rben ķeäid vuâstta reäkkõs lij tue'jjuum da što vuet'češ ohjjeed vuäžžad vie'kk.
- Ooumažkaup vuâlla jouddâm oummui staani da tue'rjjuum jâlstummšest šiõtteš lää'jjin.
- Što si'jjid, ķeäid vuâstta reäkkõs lij tue'jjuum vuäi'tčeš vie'kkted, lij ânnjõžääi'j õõlgtõssân čõõnâs reäkkõsprosesa. Tõt vää'ldet meâdda ooumažkaup vuâlla jouddâm oummui vie'kktummuž kuõskki lää'jjest.
- Älggjânnamne'klää'jj âlgg mu'tted nu'tt, što õinn jeänbõs ooumažkaup vuâlla jouddâm oummin tieu'dde aârramlâäv miõttmõõžž oudldõõzzid.

Reäkkõsvasttõõžž teâuddjummuž viõuseem diõtt:

- Ooumažkaupptu'tkkummšid uu'det vuet'ttemvuõđi mie'ldd tääzz härjjnam tu'tkķee'jid da tu'tkķummušjâ'đtee'jid.
- Pää'les âlgg õinn škooulted ooumažkaup tobddâm vääras ju'n tu'tggummuž âlggpoodd.
- Ooumažkau'ppe spesiaal'lõõvvâm tu'tkķeemjoouk resuursid âlgg põõžžted.

ÁLGJÂNNAI'KĪ VUÂÐÐ- DA OUMAŽVUŌIGĀDVUŌÐID ÁLGG PU'HTTED RAVSUBUN TU'MMJEMTUŌJJU

- Pää'rn ouddõzz da vuõiggâdvuõði di piârrje'llem tiuddmeârřaž teâuddjem diõtt álggjânnamne'klää'jj álgg mu'tted. Lää'jj suâvvtummuš ij õõlg viikkâd pää'rn ouddõzz vuâsttsaž rä'tkĕmmšid.
- Álggjânnamne'klää'jj álgg mu'tted nu'tt, što árramlåáv oocci obbvõttšââ'j vää'ldet lokku. Lää'kĕ álgg raajjâd vwei'tlvi'žžen oocimiõttlõs rä'tkĕmmšid pue'rben ko ânn'jõžäi'j.
- Lää'ddjânnma ouddâl ee'jj 2017 puättam da tääi'ben õinn väjja árramlåáv vää'ldet árrmõš õõlgĕi raajjâd veergli'žžen pãđlaa'jjin